

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ.

наша СЛОВА.pdf

Трэці год выдання

№ 18 (122) 2 траўня 2024 г.

З Вялікаднем, шаноўныя беларусы

"Гродзенскія традыцыі да свята Вялікадня"

Рэгіянальны фэст-кірмаш вырабаў рамеснікаў "Гродзенскія традыцыі да свята Вялікадня" праходзіў у Гародні ўжо дзявяты раз. Свае вырабы на кірмашы прадставілі больш за сто майстроў народнай творчасці з 17 раёнаў Гарадзенскай вобласці і горада Гародні, а таксама майстры з іншых рэгіёнаў Беларусі.

Тут можна было ўбачыць саламяныя кошыкі, унікальныя вербы, драўляныя лыжкі, фігуркі з лазы, карціны з атласных стужак і яйкі з пацерак - уся гэта прыгажосць выканана ў розных стылях і вылучна ўручную.

Разыначка свята - дэфіле лідскіх дзяўчат у традыцыйных беларускіх святках.

ТК "Культура Лідчыны".

У Менску каля гандлёвага цэнтра паставілі "першае нацыянальнае" велікоднае яйка

У Менску каля гандлёвага цэнтра, які называецца "Першы нацыянальны гандлёвы дом" (проспект Незалежнасці, 134, недалёка ад станцыі метро "Усход"), паставілі вялізнае велікоднае яйка.

Яйка зроблена ў вышыню вышэй за чалавечы рост. Яно распісана чырвонымі і зялёнымі лініямі, а ў верхняй частцы мае на сабе контуры Беларусі і словы "Першы нацыянальны гандлёвы дом".

Ад перакульвання яйка абараняюць вялікія пенапластавыя блокі ў аснове.

Паводле СМІ.

Зацверджаны Канцэпцыя нацбяспекі і Ваенная дактрына Рэспублікі Беларусь

24-25 красавіка ў Менску працаваў Усебеларускі народны сход. Гэта мерапрыемства ўжо сёмае па ліку ў сучаснай гісторыі нашай незалежнай краіны, але сёлета яно асабліва знакавае. Упершыню, згодна са змяненнямі і дапаўненнямі ў Канстытуцыю, прынятымі два гады назад на рэспубліканскім рэферэндуме, УНС набыў статус найвышэйшага прадстаўнічага органа дзяржаўнай улады. Амаль тысяча дзвесце чалавек, якія прадстаўляюць усе рэгіёны і сацыяльныя групы Беларусі, высокую ўладу і мясцовае самакіраванне, грамадзянскую супольнасць, сабраліся, каб вырашаць найважнейшыя пытанні развіцця краіны. Фактычна ў іх руках будучыня дзяржавы і народа, бо рашэнні, якія яны прынялі, не падлягаюць адмене або аспрэчванню нейкай іншай інстанцыяй.

Бадай што асноўнымі дакументамі, прынятымі на УНС, сталі Канцэпцыя нацыянальнай бяспекі і Ваенная дактрына Рэспублікі Беларусь. 26 кастрычніка дакументы былі афіцыйна апублікаваны на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале, паведамляе БЕЛТА.

За зацвярджэнне абодвух дакументаў дэлегаты УНС прагаласавалі аднагалосна.

"Мы, народ Беларусі, зыходзячы з адказнасці за сучаснасць і будучыню краіны, жадаючы забяспечыць мір і згodu, дабрабыт нашых грамадзян, непахіснасць народаўладдзя, незалежнасць і працвітанне нашай Беларусі, прынялі дакументы стратэгічнага планавання: Канцэпцыю нацыянальнай бяспекі і Ваенную дактрыну нашай дзяржавы. У гэтых дакументах нашы імкненні і надзеі, - сказаў Прэзідэнт Беларусі, старшыня УНС Аляксандр Лукашэнка, завяршаючы пасяджэнне. - Упэўнены, прынятыя рашэнні паслужаць трывалай асновай для захавання беларускага народа як унікальнай гістарычнай супольнасці і прымнажэння нацыяналь-

нага здабытку, створанага цэлымі пакаленнямі".

Канцэпцыя нацыянальнай бяспекі і Ваенная дактрына - гэта асноўныя дакументы, якія рэгламентуюць падыходы дзяржавы да забеспячэння ўласнай бяспекі ў розных сферах з улікам геапалітычных змяненняў у свеце, прымяненне ваеннай сілы ў рамках рэагавання на існавыя выклікі і пагрозы.

Праект новай рэдакцыі Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі быў адобраны 20 лютага 2023 года на пасяджэнні Савета бяспекі Рэспублікі Беларусь. Перш чым выносіць яго на зацвярджэнне Усебеларускага народнага сходу, кіраўнік дзяржавы даручыў правесці яго грамадскае абмеркаванне. На працягу года было арганізавана больш за 70 дыскусійных пляцовак па абмеркаванні асноўных навел канцэпцыі ва ўсіх рэгіёнах краіны, у дзяржаўных органах і арганізацыях, працоўных калектывах, навучальных установах, прафсаюзных і грамадскіх аб'яднаннях з прыцягненнем прадстаўнікоў навуковай і экспертнай супольнасці, асноўных рэлігійных канфесій, суб'ектаў грамадзянскай супольнасці. Для максімальнага ахопу аўдыторыі тэкст новай канцэпцыі таксама быў размешчаны на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале Рэспублікі Беларусь.

У студзені бягучага года на пасяджэнні Савета бяспекі кіраўніку дзяржавы і членам Савета бяспекі былі далажаны канкрэтныя прапановы, якія ў выніку грамадскага абмеркавання прапаноўвалася ўключыць у абноўленую Канцэпцыю. Перш за ўсё яны датычыліся дадатковай абароны інстытута традыцыйнай сям'і, павышэння ўзроўню сацыяльнай адказнасці бізнесу, пераадолення дыспрапорцый рэгіянальнага развіцця, канкрэтызацыі пераліку сіл забеспячэння нацыянальнай бяспекі, выкарыстоўванага паняццёвага апарату, парадку зацвярджэння сістэмы індывідуальнай ацэнкі стану нацыянальнай бяспекі і іншых.

Што датычыцца новай Ваеннай дактрыны, яна не прадугледжвае кардынальнай рэвізіі палажэнняў ваеннай палітыкі дзяржавы. Актуальныя палажэнні засталіся нязменнымі, захаваны яе абарончы характар. У дакуменце раскрыты змест ваеннай палітыкі. У прыватнасці, падкрэсліваецца, што Беларусь - міралюбная краіна, якая нікому не пагражае, а спробы ўмяшання ва ўнутраныя справы дзяржавы, а тым больш пагроза прымянення ваеннай сілы або агрэсія будуць спыняцца з выкарыстаннем усяго існага патэнцыялу.

Кар. БЕЛТА.

Свята працы - 1 траўня

1 траўня ў Беларусі адзначылі Дзень працы. Святочныя мерапрыемствы прайшлі ва ўсіх рэгіёнах краіны. Са святам павіншаваў беларусаў А. Лукашэнка.

У сталіцы ўрачыстая частка Першага траўня пачалася з ускладання кветак да абеліска "Менск - горад герой". Затым у парку Перамогі адбылася святочная маёўка, удзел у якой прынялі прадстаўнікі працоўных калектываў, дзяржаўных органаў кіравання, ветэраны працы.

У Лідзе маёўка прайшла ў Гарадскім парку культуры і адпачынку.

1 траўня - асноўнае свята беларускіх прафсаюзаў.

- Масавая, дружная і арганізаваная святкаваць Першае траўня - наша традыцыя, заявіў журналістам старшыня Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі Юрый Сянко.

Паводле СМІ.

Рэстаўратарскі цуд адбыўся ў Стоўбцах

Спецыялісты здолелі вярнуць характэрнае абразу, які быў у безнадзейным стане. Аўтарства абразу прыпісваюць Францішку Смуглевічу, пачынальніку беларускай жывапіснай школы.

Абраз Маці Божай да і пасля рэстаўрацыі

Мощна пашкоджаны абраз Маці Божай Анельскай адшукалі ў пачатку 2020-х у капліцы, што стаіць на могілках у вёсцы Дзераўная Стаўбцоўскага раёна. Велізарны абраз памерам 340x180 см, які ляжаў у кутку сціплай капліцы, прызначаўся яўна не для яе. Палатно было разарванае на шматкі, а сам жывапіс моцна пацямнеў у неспрыяльных

умовах, так што малюнак ледзь чытаўся - здавалася, што безнадзейны выпадак.

У сакавіку 2021 года абраз аддалі на рэстаўрацыю. Майстры-рэстаўратары здолелі аднавіць твор мастацтва

ва ўсім яго характэрнае. Вярнуўся да парафіі ён толькі цяпер. Агульны кошт складанага аднаўлення абразу склаў 7,5 тысячы даляраў. Цяпер ён зойме пачэснае месца ў галоўным алтары новага касцёла ў Стоўбцах, пастаўленага высілкамі дзейнага ксяндза Ігара Лашука.

Калі будучыня абразу зразумелая, то ў ягонай гісторыі больш белых плямаў. Выказваюцца меркаванні, што твор можа належаць пэндзлю Францішка Смуглевіча, найбольш выдатнага беларускага мастака канца XVIII стагоддзя, але гэтыя здагадкі пакуль не знайшлі свайго пацвярджэння. Да

таго ж у Смуглевіча было нямала вучняў, манера якіх падобная да манеры іхняга настаўніка.

Дакладна невядома, адкуль ён мог узяцца. У парафіі лічаць, што абраз вісеў у галоўным алтары аднаго з касцёлаў на Стаўбцоўшчыне. Першапачаткова меркавалі, што ён вісеў у касцёле Унебаўзяцця Найсвяцейшай Дзевы Марыі канца XVI стагоддзя ў той самай Дзераўной. Але апошнія архіўныя даследаванні паказалі, што ў інвентарах гэтага касцёла такі абраз не згадваецца, але згадваецца ў інвентарах старога касцёла ў вёсцы Налібакі, за пару кіламетраў ад Дзераўной.

Драўляны барочны касцёл у Налібаках быў пабудаваны ў 1699 годзе. За польскім часам ён стаў замалым для парафіі, і побач у 1935 годзе пачалося будаўніцтва мураванага касцёла, які быў скончаны толькі ў 1994 годзе. У жніўні 1943 года падчас карнай аперацыі "Герман" вёску спалілі нацысты, пры гэтым забіўшы мясцовых

Стан абразу перад рэстаўрацыяй

Абраз Маці Божай Анёльскай пасля рэстаўрацыі

*Стары касцёл Святога Барталамея ў Налібаках.
Фота: Powiat oszmianski: materiały do dziejów ziemi i ludzi*

ксяндзоў і спаліўшы стары касцёл.

*Паводле СМІ.
Фота: фэйсбук, суполка Парафія
Св. Казіміра, Стоўбцы.*

З "Анталогіі нацыянальнай харавой спадчыны"

На канцэрце ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прагучала кантата Алены Атрашкевіч "Белая галубанька" ў выкананні харавой капэлы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры.

Першы том "Анталогіі нацыянальнай харавой спадчыны" будзе прэзентаваны 22 траўня.

Наш кар.

У Наваградку адкрылі для наведвальнікаў старажытную крышту

Урачыстае адкрыццё крышты Святога Дамініка і біскупа Віта пад касцёлам Святога Міхаіла Арханёла адбылося ў суботу 27 красавіка. Цяпер кожны наведвальнік Наваградка можа пабываць у гэтым старажытным месцы і такім чынам дакрануцца да багатай гісторыі краю.

Уздоўж сцен выстаўлены графічныя творы Паўла Татарнікава, якія рэканструююць арыгінальны выгляд старажытнага беларускага горада з розных ракурсав.

Крыштай у хрысціянстве называецца падземная частка храма, размешчаная звычайна пад алтаром, якая служыла для ганаровых пахаванняў.

Наваградская крыпта знаходзіцца ў найстарэйшай частцы касцёла, дзе ёсць пахаванні айцоў дамініканцаў і сям'і фундатараў касцёла з роду Хадкевічаў.

Працы па падрыхтоўцы крышты касцёла, яе ачышчэнні і прывядзенні да ладу доўжыліся тры гады.

Адкрыццё крышты для наведвальнікаў было прымеркавана да юбілею 400-годдзя касцёла Святога Арханёла Міхала, які адзначаецца сёлета. Урачыстасць узначаліў біскуп-намінат Уладзімір Гуляй.

У доўгім памяшканні, перакрытым цыліндрычным цагляным скляпеннем, маецца невялікая экспазіцыя, прысвечаная гісторыі горада і святыні. Пры ўваходзе наведвальнікаў сустракае скульптура Хрыста ў роздуме.

У вялікіх бакавых нішах, які раней служылі для пахаванняў, сёння за шклом выстаўлена каштоўнае касцельнае начынне і абразы. У адной з нішаў - герб Хадкевічаў "Касцеша" і некалькі трунаў, у якіх сабраныя парэшткі фундатараў.

У далёнім канцы, перад алтаром крышты, скульптура арханёла Міхаіла, які забівае змея, тытульнага святога храма і заступніка Навагрудка. Летась на касцельным падворку таксама паставілі 7-метровую калону са скульптурай святога.

Паводле СМІ.

Фота: фэйсбук-старонка святара Юрыя.

Экалагічны набат

25 красавіка ў Лідскай раённай бібліятэцы імя Я. Купалы бібліятэкары ладзілі мерапрыемства памяці Чарнобыльскай катастрофы. Яно прайшло ў форме экалагічнага набату. Вядоўцы пазнаёмілі дзяцей з узнікненнем новай галіны гаспадаркі - з ядзернай энергетыкай, расказалі аб будаўніцтве Чарнобыльскай АЭС, аб прычынах страшнай аварыі 26 красавіка 1986 года і чаму неабходна ведаць пра яе. Школьнікі ўбачылі фотаздымкі з месца падзей, пачулі аб рабоце па ліквідацыі радыяцыйных заражэнняў на месцы аварыі, аб подзвігу ліквідатараў. Прысутныя даведаліся пра эканамічную шкоду, нанесеную Чарнобыльскай катастрофай, пра наступствы аварыі для здароўя людзей. Аповяд суправаджаўся мультымедычнай прэзентацыяй з фрагментамі дакументальнага фільма аб аварыі на атамнай станцыі.

Наведвальнікі пазнаёміліся з кніжнай выставай "Тарачы красавік 1986-га", праслухалі вершы пра Чарнобыль, гімн ліквідатарам.

ТК "Культура Лідчыны".

Гадзіна памяці "Каторы год чуваць званы Чарнобыля"

У філіяле "Лідская гарадская бібліятэка № 3" прайшла гадзіна памяці "Каторы год чуваць званы Чарнобыля". Бібліятэкар расказала аб прычынах узнікнення аварыі, маштабах трагедыі, розных захворваннях, выкліканых радыяцыяй і як праходзіла эвакуацыя насельніцтва.

Напрыканцы мерапрыемства зрабілі выснову: які разбуральны ўплыў аказаў выбух на чалавецтва і прыроду і што трэба памятаць пра гэта ўвесь час.

ТК "Культура Лідчыны".

Свята Кніжнай Феі

24 красавіка ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адкрылася часовая літаратурна-мастацкая экспазіцыя "Казкі Кніжнай Феі", прымеркаваная да 45-годдзя беларускай пісьменніцы Кацярыны Хадасевіч-Лісавой, вядомай у краіне сучаснай дзіцячай пісьменніцы, лаўрэата Нацыянальнай літаратурнай прэміі. Яна аўтар шматлікіх казачных і фантазійных твораў для дзяцей малодшага ўзросту.

Павіншаваць пісьменніцу прыйшлі каля сотні чалавек - прыхільнікі яе творчасці, бібліятэкары, калегі па пары. Шмат цёплых слоў выказалі старшы навуковы супрацоўнік музея Ірына Князева, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Сяргей Усік, старшыня Менскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Леанід Крыванос. Атрымала папулярная дзіцячая пісьменніца і заслужаную ўзнагароду за плённую творчую дзейнасць - медаль Максіма Багдановіча, якую ўручыў старшыня Менскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў.

Кацярыну Хадасевіч-Лісавую нездарма называюць "Кніжнай Феяй", яна насамрэч сапраўдны феномен на нашым літаратурным небасхіле. Яна, як ніхто ў нашай літаратуры выдае адна за адной кнігі, ездзіць па ўсёй краіне

з творчымі сустрэчамі, і пры гэтым яшчэ працуе настаўніцай і з'яўляецца добрай маці (правобразам да яе фантастычна-казачных гісторый пра хлопчыка Стасіка паслужыў сын Станіслаў). Яе працаздольнасцю і актыўнай творчай дзейнасцю застаецца толькі захапляцца. І нічым іншым, як "сапраўдным чараўніцтвам" гэта і насамрэч цяжка растлумачыць.

Яе кнігі карыстаюцца шырокай папулярнасцю. Сярод іх варта адзначыць такія, як "Падарожжы ў чараўны лес" (2008), "Касмічная адысея хлопчыка Стасіка" (2012), "Казкі сіняй падушкі" (2013), "Зорка нябесная. Зорка зямная" (2020), "Палёт на Вухуцію" (2020), "Таямніца зачараванага балота" (2021), "Прыгоды лісачкі Красуні" (2021), "Падарунак караля" (2024), "Вухуцік і яго таямніца" (2024) і іншыя. А кніга-квэст "Ключ ад Вялікай Каштоўнасці" ў 2020 годзе была адзначана Нацыянальнай літаратурнай прэміяй як "Лепшы твор для дзяцей і юнацтва". Яе ўнікальнасць, як пісьменніцы, яшчэ і ў тым, што яна заўсёды шукае новыя падыходы, імкнецца сачыць і выкарыстоўваць новыя тэндэнцыі і інавацыі ў літаратуры.

У сваіх творах пісьменніца часта звяртаецца да беларускага фальклору, па-майстэрску выбудоўвае містычную прастору беларускіх балот, прываблівае юных аматараў чытання таямнічымі краявідамі фантастычных планет і чараўных персанажаў. Вухуцік, фантастычны жыхар планет Вухуція - найбольш пазнавальны, можна сказаць, "брэндавы" герой сучасных казак Кацярыны Хадасевіч-Лісавой. Сярод маленькіх беларускіх чытачоў ён заняў сваё годнае месца. Калі ў нашых суседзях, у Расіі, ёсць Чабурашка, у шведаў - Карлсан, у брытанцаў - Віня-Пых, то мы, дзякуючы творчаму таленту Кацярыны Хадасевіч-Лісавой, можам пахваліцца Вухуцікам. Сёння пісьменніцу-фею і яе славетных герояў Вухуціка, Падабайку, лісачку Красуню ведаюць і любяць беларускія школьнікі. З кожнай сустрэчы пісьменніца стварае незабыўнае прадстаўленне, пагружае дзяцей у сапраўдную казку: творца з'яўляецца перад дзецьмі ў вобразе Кніжнай Феі, якая адкрывае ім браму ў чараўны Кніжны свет.

Выстава "Казкі Кніжнай Феі" - спроба своеасаблівай справаздачы, мастацкага падсумавання набыткаў літаратурнай дзейнасці Кацярыны Хадасевіч-Лісавой. Наведвальнікі змогуць азнаёміцца з яе літаратурным сусветам, прадстаўленым у выглядзе планет. Вандруючы ад планеты да планеты, можна даведацца пра дзяцінства і юнацкія гады пісьменніцы, пра сакрэты творчага працэсу і сямейную падтрымку, пра фотасесіі і сустрэчы з чытачамі.

Шчыра віншваем Кніжную Фею Кацярыну Хадасевіч-Лісавую з юбілеем! Жадаем ёй творчага натхнення, новых перамог і ўзнагарод, удзячных чытачоў і новых цікавых кніг!

Алег Грушэцкі.

"Мастачкі рэнесансу і барока"

Інтэрактыўны ўрок "Мастачкі рэнесансу і барока" для навучэнцаў ДУА "Лідская дзіцячая мастацкая школа мастацтваў" далі ўдзельнікі народнай студыі "Дама сэрца" Лідскага цэнтра культуры і народнай творчасці.

ТК "Культура Лідчыны".

Вярбы і прыроды ўваскрасенне

Па добрай традыцыі, напярэдадні Вялікадня, у вясновае свята "Вербнае ўваскрасенне ў першую нядзелю ў кожны хай заходзіць дом" ў Лідскі эканцэнтр завіталі выхаванцы нядзельнай школы, якая працуе пры царкве Святога пакутніка Георгія Пераможца ў Лідзе.

Прагуляючыся па ландшафтным садзе, маладыя парафіяне з задавальненнем атрымлівалі асалоду ад спеваў птушак, палобаваліся цвіццнем першых кветак і падрыхтавалі прыродны матэрыял для будучых сувеніраў: галінкі бярозы (маладыя лісцікі разлажылі сушыць, каб прыгатаваць гаючыя адвары), мох, замшэлыя галінкі.

Дзеці наведалі экспазіцыю лекавых траваў і водараў роднай прыроды, дзе пазнаёміліся з тэхнікай стварэння велікоднага вянка з сабраных матэрыялаў, а самі зрабілі нарыхтоўкі, каб яго ўпрыгожыць: шарыкі з моху, вязаначкі з галінак, гірлянды з кавалкаў кары і падрыхтавалі прыгожы падарунак на свята.

Урок вяла педагог - Вольга Піліпчык, загадчык аддзела экалогіі і навукова-даследчай дзейнасці.

ТК "Культура Лідчыны".

Лідскаму музею - 65

26 красавіка ў Лідскім гістарычна-мастацкім музеі прайшоў святочны музейны дыялог "Пра музей", прысвечаны 65-годдзю ўстанова.

Госцем мерапрыемства стаў вакальна-інструментальны ансамбль "Шкляры".

ТК "Культура Лідчыны".

Навіны Германіі

На Венецыянскай біенале адкрыўся павільён Германіі

Некалькі мастакоў прадставяць тут свае працы на тэму парогаў і меж, а таксама іх пераадолення

Эрсан Мондтаг і Чагла Ілк перад павільёнам Германіі © pictureAlliance/dpa

Павільён Германіі на Венецыянскай біенале адкрыўся з паказу прац ізраільскай мастачкі Яэль Баргана і берлінскага тэатральнага рэжысёра Эрсана Мондтага. Кажучы пра тэму павільёна "Парогі" (англ. Thresholds), дзяржміністр па культуры пры МЗС ФРГ Каця Койль, нагадала пра тое, што ў часы глабальных войнаў і канфліктаў мастацтва і культура могуць натхняць людзей на пераадоленне перашкод і меж. Яна згадала пра войны на Украіне і на Блізкім Усходзе. 60-я біенале сучаснага мастацтва падоўжацца да 24 лістапада. У розных залах павільёна Яэль Баргана дэманструе постапакаліптычную працу ў жанры навуковай фантастыкі з выкарыстаннем відэаінсталяцыі. Эрсан Мондтаг разглядае ў сваёй працы праблему міграцыі і калектыўнай памяці. Нямецкі праект, які курыруецца Чаглай Ілк, таксама будзе выстаўляцца на высце Ла-Чартоза. Тут свае працы пакажуць такія мастакі, як Міхаэль Аксталер, Ніколь Л'Юілье, Роберт Ліппок і Ян Ст. Вернер.

dpa.

Леанід Лаўрэш

Легенды Лідскага замка

У пэўным сэнсе, нам лідзянам, пашанцавала - кароткі звод галоўных легенд Лідскага замка ў адным са сваіх артыкулаў надрукаваў лепшы знаўца лідскай гісторыі XX ст. Міхал Шымялевіч (1879-1969). Важна, што і другі наш зямляк, знаны археолаг і этнограф Вандалін Шукевіч, запісаў і выдаў амаль што аднаго тыпу з лідскімі легенды пра замкі ў Троках і Коўні. Я пераклаў вялікія этнаграфічныя і надзвычай цікавыя працы Шукевіча і спадзяюся на іх хуткае апублікаванне, а ў дадатку да артыкула, прывожу дзве аўтэнтчныя легенды, запісаныя недзе ў другой палове XIX ст., яны ў асноўным супадаюць з легендамі Лідскага замка.

Віцэнт Дмахоўскі. Разваліны замка ў Лідзе, першая палова XIX ст. Бачны галоўная і запасная брамы, яшчэ часткова захаваліся вежы

Шымялевіч пісаў, што адразу на поўнач ад замка, па Гедымінаўскім завулку (адразу перад паўночнай сцяной замка), яшчэ ў XIX ст. стаяў будынак гарадскога вучылішча, якое з-за свайго месцазнаходжання, было пагружана ў аўру легенд і паданняў гэтага сапраўднага гістарычнага "сэрца" нашага горада. На месцы вучылішча па Гедымінаўскім завулку раней "стаяла старое драўлянае гумно - склад усялякай вайсковай старызны, а завулак Гедымінаўскі - вузкі, балоцісты і цёмны - усімі гараджанамі абмінаўся. Тут не раз здаралася, што жаўнер, які ўначы стаяў на варце, стрэлам з карабіна ўздымаў трывогу, тлумачачы, што сярод старых, таямнічых соснаў яму нешта здалося і настрашыла. У той час на вуліцах не толькі электрычнасці не было, а нават і звычайнай аляёвай лямпы на слупе. Старыя бабы, лежачы на цёплых ляжанках, умелі апавядаць і вельмі цікава апавядалі пра розныя страшныя рэчы, якія рабіліся ў замку і пад замкам: (1) пра замкнутага ў замкавай вежы невінаватага чалавека, (2) пра скрыні на ланцугу са скарбам, пра страшнага сабаку, які пільнуе ўваходы ў замкавыя падземеллі, (3) пра замкавыя лёхі і ходы, якімі можна ехаць чацвёркай коней да Вільні і Нава-

градка, (4) пра каралеву, якая раз у год выходзіць з замкавых падземелляў і просіць у першага ж сустрэтага ёй лідзяніна, каб замовіў набажэнства за ўратаванне яе пакутнай душы - набажэнства павінна адбыцца толькі ў замку, і ксёндз павінен не забыць прынесці ўсё патрэбнае з касцёла, але ксёндз заўсёды нешта забываў ці яму перашкаджала паліцыя, (5) пра зачараваных у тых соснах дзвюх каралеў і г. д. (6) У тых часы лідзяне свята верылі, што ў пэўны дзень, у 12 гадзін у поўдзень, а можа, уначы, калі зрабіць насечкі на кары соснаў, з іх будзе пырскаць кроў. Хто з нас не спрабаваў гэта на практыцы? Колькі на кары нічым не вінных сосен засталася знакаў ад нашых сцізорыкаў?", - я пранумараваў аўтэнтчныя легенды лідскага замка, у тэксце Шымялевіча гэтай нумарацыі няма.

Легенды пра сосны ля замка.

Ксёндз Вайшвіла, лідскі экс-піяр, у сваіх успамінах, напісаных у 1853 г. (засталіся ў рукапісе), адным з першых запісаў легенду пра сосны каля Лідскага замка: "Мне вядома легенда, якую я чуў, што дзве сасны, якія і зараз растуць на самым вале замкавага мура, на галоўнай вуліцы горада, былі пасаджаны хрысціянамі на парэштках двух капітанаў, забітых на гэтым месцы паганцамі. Аднак, сам узрост тых соснаў паказвае беспадстаўнасць гэтай пагалоскі".

Сосны ля замка былі, бадай, галоўнай лідскай легендай, і лідзяне ведалі, што калі прыйдзе самы страшны вораг і жыццё стане невыносным, менавіта адсюль прыйдзе збаўца.

Аляксандр Станіслававіч Макрэцкі, які паходзіў з маёнтка Дзітрыкі, што на Лідчыне, у маладосці спрабаваў

Лідскі замак у першай палове XIX ст. Бачны рэшткі вежы, два ўваходы ў замак (малы і вялікі), два эркеры-прыбіральні і легендарныя сосны

сілы ў паэзіі. Захаваўся яго верш на польскай мове, напісаны ў 1850 г., пра знакамітыя дзве сасны ў Лідзе (гл. дадаткі).

Першай надрукавала легенду пра сосны этнограф Біруга (сапраўднае імя - Даравінская Амелія) у 1889 г. у часопісе "Вісла":

"Сосны ля Лідскага замка.

На схіле ўзгорка, нібы падпіраючы замак, растуць дзве шматгадовыя сасны. Яны захаваліся дзякуючы пашыранаму сярод гараджан і навакольных жыхароў перакананню, што яны выраслі не на раслінным соку, а на крыві. Здарылася гэта быццам яшчэ ў часы, калі ў Літве панавала язычніцтва. Прыйшлі сюды дзевяць манахаў-францысканцаў прапаведаваць хрысціянскую рэлігію. Аднак ліцвіны, не жадаючы прымаць хрысціянства, забілі гэтых місіянераў, а іх трупы ўкінулі ў яму на схіле Лідскага замка. На гэтым месцы, не сеяныя і не саджаныя, выраслі дзве сасны, якіх ліцвіны, ужо стаўшы католікамі, не чапалі. Але вось аднойчы хтосьці адсек галінку, і з яе выступіла кроў. З той пары ніхто ўжо не адважваўся ўзняць сякеру на гэтыя дрэвы.."

Біруга запісала паданне, якое было іншым па сюжэце ад верша Макрэцкага, але ў яе ёсць агульны з вершам элемент - калі паспрабаваць ссекчы гэтыя сосны, то з іх пацячэ кроў, і таму, хто наважыўся гэта зрабіць, пагражаюць вялікія беды.

У 1930-я гг. у старым будынку каля замка месцілася гарадская агульнаадукацыйная школа № 5 імя Людвіка Нарбуга. Былая лідзянка, вучаніца гэтай школы, Яўгенія Ярмант (Ярмантовіч) пісала з сваёй кнізе ўспамінаў: "Ліда - бачу цябе вачыма душы маёй. Як на яве вяртаецца да мяне ва ўспамінах прыгажосць твая. Бачу высокія сцены замка Гедыміна, у цені якіх я жыла і вучы-

Замак на пачатку XX ст., на тле паўночнай сцяны бачны легендарныя сосны

Р. В. Е. № 181.

Ліда. Городевое Училище.

Гарадское вучылішча, знятае праз галінкі легендарных соснаў, пачатак XX ст

лася. Бачу дзве карлікавыя сасны на замкавым схіле, таямнічыя і абвешаныя легендамі з-за дзіўнай формы іх крон. ... З вуснаў у вусны перадавалася легенда аб дзвюх соснах, якія растуць на схіле гары каля ўваходу. Яны звярталі на сябе ўвагу дзіўнай формай крон. казалі, што гэта дзве зачараваныя літоўскія князёўны.

... дзве сасны пад сцяной замка, якія насамрэч не сосны, а зачараваныя князёўны - дочки князя Гедыміна. Яны шмат стагоддзяў чакаюць, калі іх расчаруюць. ... казалі, што апоўначы на надрэзах на ствалах тых сосен сцякала людская кроў, аднак мы так ні разу не схадзілі туды ноччу, каб пераканацца ў гэтым самім.

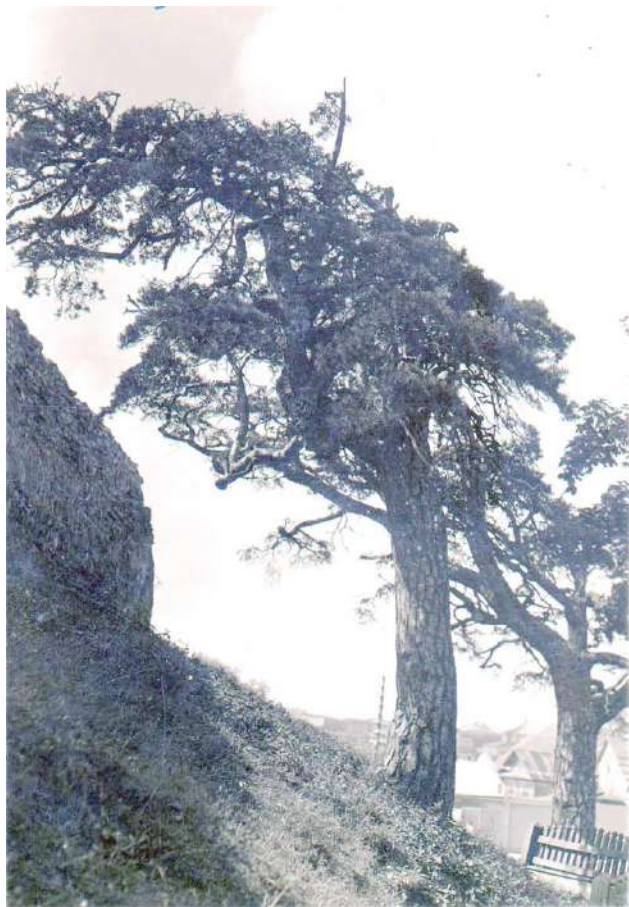
А князёўны ўсё чакалі і клікалі сваіх вызваліцеляў. Я ўяўляю, як яны клічуць:

- Прыйдзіце да нас! Мы чакаем вас!

І аднойчы ноччу пачуўся працяглы гук і здрыганулася зямля. У замку з-пад зямлі выйшаў атрад сярэднявечных рыцараў з князем Гедымінам на чале. Я сама іх бачыла. Усе каменныя дамы ў горадзе разбурыліся ад гэтага штурыка. Доўжыўся ён усяго некалькі секунд і зноў стала ціха. Зніклі хвой - літоўскія князёўны, не засталася следу ад школы - яна зраўнялася з зямлёй, якая пакрылася тратуарнымі плітамі, нібы надмагіллямі.

Толькі замкавыя сцены працягваюць стаяць і глядзець на новыя будынкi, якія раптоўна выраслі, зусім не падобныя на старыя, на іншы горад і яго новых жыхароў", - як бачым, Ярмант згадвае ўжо і новую, сучасную Ліду.

У другой палове 1920-х гг. дзякуючы ўмяшанню генеральнага кансерватара Ежы Рэмера (чалавек які адказваў за захаванне культурнай спадчыны ў маштабах дзяржавы), а таксама прыхільнага стаўлення ваяводскай управы і лідскага старасты (кіраўніка павета) Багаткоўскага (зця Міхала Шымялевіча), Лідскае староства выдала распараджэнне магістрату горада Ліды, якое абавязала прысыпаць зямлёй аголеныя карэнні дзвюх соснаў і агародзіць іх плотам. Гэты невялікі плот можна ўбачыць на тагачасных

Сосны каля замка, бачна агароджа каля дрэва,
здымак канца 1930-х гг.

фотаздымках.

Міхал Шымялевіч пісаў, што "найвялікшая і самая паважаная легенда Ліды - гэтыя дзве акружаныя таямніцай сасны", былі пасаджаны паміж 1740 і 1790 гг. У 1754-66 гг. лідскім падстарастам і адміністратарам Лідскай эканоміі (уладальнікам якой быў лідскі стараста дэ Кампа Сцэпіён), г. зн. фактычным гаспадаром Лідскага замка і старшынёй гродскага суда быў Францішак Гадэбскі (герб Гадземба) - у 1754 г. тытулярны лоўчы, а ў 1762 г. лідскі войскі. Герб Гадземба Каспер Нясецкі апісаў так: "Мае сасну з трыма зялёнымі вяршынямі, ці галінамі, з якіх адна ў сярэдзіне а дзве па яе баках, пад імі дзве абсечаныя галіны, адна з аднаго боку, другая з другога, дрэва мае пяць каранёў, поле чырвонае". Міхал Шымялевіч заўважыў: "Хіба ж на тле калісьці чырвонага замкавага мура тры зялёныя сасны не былі натуральным гербом Гадземба?"

Далей Шымялевіч пісаў: "Чуў з вуснаў Эвеліны Сегень, ... якая - я ўпэўнены - ніколі не бачыла ніякіх старых дакументаў, а апавядала так, як чула ад старых людзей, што некалі каля тых дзвюх соснаў расла і трэцяя, якую лідскі бургамістр Перхур ... сцяў. Быў пакараны - сам Перхур памёр, і ягоны род загінуў".

Шымялевіч піша далей: "Са старых папер я даведаўся, што ў Лідзе яшчэ ў XVII ст. жыў род Перхураў, месцічаў лідскіх, з якіх каля 1717 г. лідскім бургамістрам

быў Стэфан Перхур, а другі Перхур, імя якога не ведаю, таксама быў бургамістрам у Лідзе каля 1740 г. ... З пачатку XVIII ст. усялякія ўзгадкі пра Перхураў у метрыкальных актах Лідскай фартыфікацыі знікаюць".

Па маім меркаванні, сувязь соснаў каля замка з лідскім падстарастам Гадэбскім - гэта найбольш верагодная версія іх паходжання.

Ад сосен зараз засталіся толькі здымкі.

Падмуркам гэтай легенды, бяспрэчна, стаў наступны радок з самага першага артыкула пра Ліду, надрукаванага Тэадорам Нарбутам у дадатку да яго 5-га тома "Гісторыі ...": "У 1366 г. [у Ліду] прыбыла французская місія, рэпрэзентаваная трыма манахамі, у 1369 г. пры нейкай суматосе іх пазабівалі паганцы".

Легенды пра падземны ход.

У кастрычніку 1933 г. лідскі стараста Багаткоўскі сказаў археолагу Віленскага ўніверсітэта доктару Хелене Цэгак, што легенды аб лёхах пад Лідскім замкам гэта, часткова легенды, а часткова факт: "Расказвайце мне 80-гадовыя старыя, 65 гадоў таму, будучы хлопцам, ён хадзіў па падземеллях. Тады адкрыўся ўваход у гэтыя падземеллі. І цягнуліся яны далёка, як мовілі, ажно да Трока. Так далёка старыя не хадзіў, бо яго лучыны не хапіла. Той стары, можа, часткова і мае рацыю. Падземеллі могуць існаваць".

Лідзянін Ян Станіслаўскі пісаў у сваіх мемуарах, што ў 1936 г. быў знойдзены падземны ход з замка да фарнага касцёла, але атрымаць дадатковую інфармацыю, якая пацвердзіла б гэтую знаходку, аўтар не змог.

Аналагічныя расповеды пра падземныя хады з Лідскага замка я чуў у 1970-я гады, у сваім дзяцінстве, часткай якога быў і наш замак. Замак тады ніколі не зачыняўся, і я з сябрамі праводзіў у ім шмат часу. Агульным месцам для лідзянаў была вера ў тое, што падземныя хады ёсць, яны вядуць ці то ў Вільню, ці то ў Наваградка, і шмат асоб іх бачыла, але каб нехта сказаў: "Я бачыў, і я на гэтых хадах хадзіў", - такога не было, але ўсе казалі, што чулі пра тых, хто хадзіў гэтымі хадамі.

Верагодна, усе замкі былога ВКЛ маюць свае легенды пра падземныя хады. Такія легенды мае і блізкі сваяк нашага замка - Крэўскі замак. Выбітныя беларускія гісторыкі А. Дзярновіч, А. Трусаў і І. Чарняўскі пісалі ў кнізе пра гэты замак: "Даследаваў Крэўскі замак беларускі фалькларыст і этнограф Рамуальд Зянькевіч, ён жа запісаў легенду пра падземны ход, якую потым скарыстаў М. Балінскі".

Таксама паводле легенды, ад сярэдняй вежы Наваградскага замка пачынаўся падземны ход, які злучаў замак з Мірам ці нават з Нясвіжам, і г.д.

Пры гэтым трэба разумець, што наяўнасць функцыянальнага падземнага хода ў абарончай пабудове таго часу было звычайнай і, магчыма, неабходнай справай, напрыклад, у Менскім Дамініканскім касцёле меўся падземны ход, які вёў з падвала левага нефа і касцёла Бер-

нардынаў, падземныя хады мела Ляхавіцкая і Глуская фартэцыі і г. д. Але гэта ўсё ж былі чыста вайсковыя пабудовы адносна невялікай даўжыні. Таму цалкам магчыма, што нейкі непрацяглы падземны ход меў і Лідскі замак, па логіцы, ад замка ён мог ісці толькі на поўнач, бо ва ўсе іншыя бакі замак акружала багна.

Прыкладна на тым месцы, дзе ў старыя часы стаяў кармеліцкі кляштар, сёння знаходзіцца будынак музычнага каледжа. Пры дабудове да сучаснага музычнага каледжа спартовай залы былі ўскрыты магутныя лёхі былога кляштара са скляпеністай столлю - старая Ліда чарговы раз нагадала пра сябе, і гэта дало штуршок новаму адраджэнню легенды пра падземныя хады вакол нашага замка.

Покуль ніякіх рэальных слядоў такога падземнага хода не знойдзена, але самыя розныя легенды працягваюць нараджацца і пераказвацца лідзянамі. Самую апошняю і самую бязглуздную я прачытаў некалькі дзён таму у сацыяльных сетках. На гэты раз відавочца прайшоў метраў 20 - 30 па падземнаму ходзе з замка ў ... капліцу св. Барбары на старых могілках! У капліцу, будаўніцтва якой не было нават скончана да 1939 г. і дабудаваная яна была ўжо бліжэй да нашага часу!

Упэўнены, што легенды пра падземны ход, будуць нараджацца зноў і зноў, бо іх нараджае таямнічасць нашага сярэднявечнага замка.

Легенды пра князёўну Лідзію.

Здаецца легенды пра князёўну Лідзію з'явілася не раней за 1960-я гг. Першы раз я пачуў яе яшчэ дзіцём у сярэдзіне 1970-х гг. ад ... штатнага экскурсавода.

Па адной з гэтых легенд князь Гедымін назваў горад у памяць пра сваю любую дачку Лідзію. Прыгожай князёўне Гедымін меркаваў у мужы багатага старца. Пачуўшы вырак бацькі, чарнавалосая прыгажуня спачатку замкнулася ў пакоі, а потым і кінулася з замкавай сцяны ўніз.

Па другой легендзе адзін з рыцараў тэўтонскага ордэна ўбачыў Лідзію ў акне замка і быў уражаны яе прыгажосцю. Ён захацеў узяць яе ў жонкі, але князёўна адмовіла рыцару: "Калі ты не хочаш быць маёй жонкай, то не будзеш нічыёй!" - усклікнуў рыцар, захапіў замак і загадаў замураваць Лідзію ў яго сценах. Тры дні і тры ночы працякалі слёзы дзяўчыны праз сцены, і яны далі пачатак рацэ, якая з таго часу цячэ ля замка.

Нарэшце, трэцяя легенда расказвае, што даўнім-даўно ў замку жыў князь, у якога было двое дзяцей: сын і дачка. А побач з замкам ляжала невялікая вёсачка. Малады святар з гэтай вёска сябраваў з сынам князя, які і пазнаёміў яго са сваёй прыгажуняй сястрой Лідай. Яны пакахалі адзін аднаго... але пра іх сустрэчы даведаўся князь і аднойчы, застаўшы закаханых у замкавай вежы, забіў абодвух. Смерць любай сястры горка аплакваў сын князя. А неўзабаве - невядома, ці выпадкова - жорсткі стары князь памёр. І брат прыгажуні Ліды, стаўшы князем, назваў селішча ля сцен замка імем сваёй сястры.

Гэта толькі тры варыянта адной і той жа легенды але насамрэч гэтых варыянтаў існуе значна болей.

Легенда пра д'яблаў (чарцей) у замку. У рукапісах дачкі гісторыка Нарбута - Тэадоры Манчунскай - я знайшоў наступную легенду, у якой адчуваецца і пачуццё гумару сям'ім Нарбутаў: *"Нехта з гараджан ішоў каля руін замка і пачуў галосную гаворку, а вядома было, што там часта чуліся галасы д'яблаў, спалоханы гараджанін упаў пад мур - аказалася, што на гэты раз д'яблы не размаўлялі, але з замка даносіўся скрыгат зубны, плач і лямант - новапрыбыўшы і цалкам няшчасны д'ябал, тлумачыў іншым прычыну свайго плачу: "Марачэўскі спавадаўся, а Нарбут ажаніўся", - вось чаму хорам скавыталі д'яблы.*

Марачэўскі быў хлусам і бязбожнікам, а пан Тэадор ажаніўся, толькі калі меў ужо 5 дзяцей. І страціўшы такіх грэшнікаў, д'яблы ўпалі ў роспач". Д'яблы ў нашым старым замку - гэта неяк натуральна і нават да месца.

Думаю, што з гэтай старой легендай, стасуецца наступная сучасная легенда, якая нават патрапіла на старонкі прэсы.

Легенда пра прывід Лідскага замка.

Газета "Гродзенская праўда" ад 25 красавіка 2007 г. пісала: *"Духі продкаў у Лідскім замку. Ігар Пешахонаў расказаў: "Паколькі ў выдавецтве "Беларусь" запланаваны мой чарговы альбом "Краеведы Лідчыны", дык у апошні час я часта здымаю ў замку. Падчас усяго гэтага працэсу нічога звышнатуральнага не бачыў, але... Калі стаў праглядаць кадры на дысплеі, аж прысвіснуў ад нечаканасці! І нават моцным слоўцам успых выказаўся! На экране была бачна пляма, у абрысах якой відавочна адгадваўся старажытны воін у плашчы, які трапеча.*

На мае эмоцыі адгукнуўся Мікалай Шаўчэнка: у гэты дзень у двары цвердзі "секліся" хлопцы з рыцарскага клуба, Мікалай адрэгаваў на прагледжаныя кадры, а іх было тры, гэтак жа, як і я. А потым прызнаўся, што і сам быў відавочцам таго, як імкліва прабегаў уздоўж усёй галерэі цень воіна-здані. І легенду распавёў аб пакінутых князем стражніках...

Але гэта яшчэ не ўсё. Прышоўшы ў студию я пачаў перакідваць зняты матэрыял на кампютар. Хацелася хутчэй у павялічаным выглядзе разгледзець загадкавыя контуры ваяра. Гэта неверагодна, але тыя самыя файлы былі ... сцёртыя, карта памяці - пустая! Я добра ведаю сваю тэхніку: яна не магла падвесці. Нічога падобнага, ніякіх тэхнічных праколаў дагэтуль у мяне не здаралася. Вось і думай, што хочаш.

Убачанае ў цвердзі на дысплеі фотаапарата мяне настолькі ўразіла, - кажэ Ігар Пешахонаў, - што я як фатограф вырашыў усё ж рэканструяваць той кадр. Гэта ні ў якім разе не падробка, а аднаўленне ідэнтычнай карцінкі..."

(Заканчэнне ў наступным нумары.)

Беларусы сустракаюцца з індзейцамі

*Лацінаамерыканіст, пісьменнік, геофізік і альпініст,
генерал: Іваноўскі, Клімовіч, Наркевіч-Ёдка, Равенка; Барыс
Гофман - проста правадыр індзейцаў*

*(Працяг, пачатак гл. у № 19, 22, 24, 27, 30-34, 36-48,
50-52 (2022); 1-52 (53-104) (2023); 1-17 (105-121) за
2024 г.)*

У нашай калекцыі арыгіналаў публікацый з беларуска-індзейскай інфармацыі ёсць нямала экзэмпляраў з беларускай жоўтай і гумарыстычнай прэсы. Матэрыял з газеты "15 суток", які паходзіць з расійскай сталіцы, даволі незвычайны... нейкі "наіўны".

*Констанцін Ветлаў,
г. Масква*

БОРА - ПРАВАДЫР ІНДЗЕЙЦАЎ

Быў у мяне аднакурснік па фізфаку МДУ - сціплы хлопчык з простага яўрэйскага сям'і Бора Гофман. Жыў ён у інтэрнаце. І неяк на кухні за гатаваннем яечні па-знаёміўся з амерыканскай стажоркай. Стажорка на

Борыну гаспадарліваць запала, і праз нейкі час згулялі яны вяселле. Бора, вядома ж, палічыў за лепшае адбыць на гістарычную радзіму жонкі, гэта значыць, у Штаты. Праўда, жыць ім прыйшлося ў рэзервацыі, паколькі жонка аказалася дачкой індзейца. Але Бора, як прадстаўнік не менш прыгнечанай нацыі, у гэтым вялікай бяды не бачыў.

Вось тут вось і пачынаецца самае цікавае. У жонкі памірае бацька, які быў правадыром племені. І высветлілася, што, згодна са звычаем, калі памерлы правадыр не пакінуў патомства мужчынскага полу (а ў дадзеным выпадку так яно і было), то тытул правадыра перадаецца мужу старэйшай дачкі.

Вось так проста маскоўскі яўрэй Бора Гофман стаў правадыром індзейскага племені. І нават атрымаў месца ў палатце прадстаўнікоў, дзе і выступаў перыядычна, заяўляючы: "Мой народ крыўдзяць" (маючы на ўвазе, вядома ж, індзейцаў).

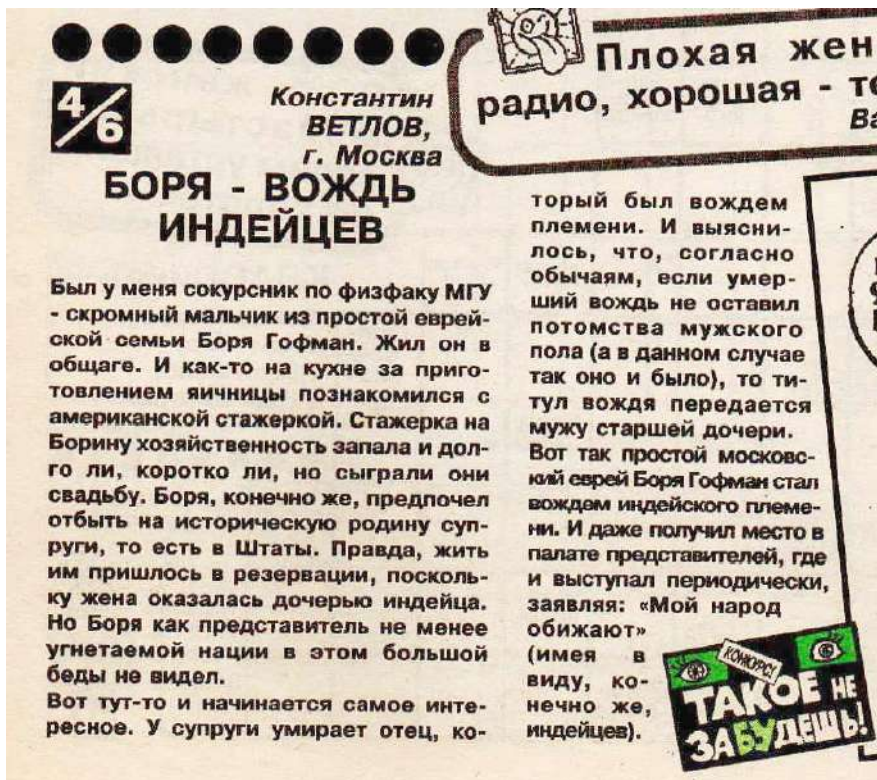
Не зусім зразумелы гумар для такой экстрэмальна гумарыстычнай газеты, як "15 суток". Мы ведаем сапраўдны прыклад Саламона Біба (Бібо, Vibo) - яўрэйскага правадыра індзейцаў, але для містыфікацыі не варта выбіраць выданні кшталту "15 суток". Хто ж яму паверыць?

Ёсць і "ўкраінская" версія - з большай колькасцю дэталей (у ёй студэнт-фізік у Маскве Барыс Гофман быў з Украіны, а потым ён стаў правадыром - удакладняецца - племені наваха, бо стажорка была менавіта з яго).

Літ:

6654 Ветлов К. Боря - вождь индейцев // 15 суток. 2002. № 4 (анр.). С. 12.

ІВАНОЎСКІ Збігнеў - адзін з вядучых лацінаамерыканістаў Расіі, ураджэнец вёскі в. Агароднікі Валожынскага раёна. На яго, як на выхадца з Беларусі, які вучыўся і выкладаў у "ін'язе", а потым пачаў працаваць у галоўным цэнтры лацінаамерыканістыкі ў СССР, указаў нам А.

Konstantin Vetlov on a certain Boris Gofman (an "Indian chief") in the newspaper 15 sutok (Minsk)

Рудэнка, даследчык беларускай іміграцыі ў Аргенціне, з якім мы сустрэліся ў інстытуце; мы напісалі Збігневу Уладзіслававічу 23.06.1989 г. (№ 62) і атрымалі ў адказ л.д. 30.09.1989 г.

“Іваноўскаму З. У.,
Інстытут Лацінскай Амерыкі
АН СССР

Паважаны тав. Іваноўскі!

Толькі некалькі месяцаў таму выпадкова суаднеслі атрыманых значна раней у Менскай ін’язе мінімальныя звесткі пра Вас з фактам перакладу кнігі Д. Содзі і, натуральна, не маглі не зрабіць спробу ўстанавіць кантакт з выхадцам з Беларусі, які можа, пры спрыяльным збегу акалічнасцей, садзейнічаць нашай прапагандзе сярод “амерыканіскага” зямляцтва ў Маскве. Сутнасць дзейнасці БІТ - кансалідацыя намаганняў беларусаў і ўраджэнцаў Беларусі ў справе індзейскага адраджэння, якое складае маральны абавязак кожнага прагрэсіўнага чалавека. Менавіта справа, а не лозунг.

Беларуска-індзейскае таварыства і праграма “500-годдзе сустрэчы народаў: “Адкрыццё” Амерыкі і Беларусі” просяць Вас даслаць кароткую аўтабіяграфію або анкетныя дадзеныя з вызначэннем навуковых тэм і бібліяграфіяй.

Будзем Вам вельмі ўдзячныя і за адначасова дасланыя каардынаты вядомых Вам (лаціна)амерыканістаў беларускага паходжання. Мы рыхтуем серыю матэрыялаў для друку і ўнутранага выкарыстання, у т.л. “Беларуска-індзейскі біяграфічны слоўнік”.

Наколькі мы маглі заўважыць па публікацыях, Вы арыентуецеся на польскую лацінаамерыканістыку; безумоўна, навукоўцы групы, што нас цікавяць, ёсць і ў Польшчы; наогул, досвед вывучэння польска-індзейскіх (амерыканскіх) сувязей актыўна выкарыстоўваецца намі, хоць польскія мадэлі моцна адрозніваюцца ад нашых, што выяўляюцца, г.зн., па будаваных на беларускім матэрыяле.

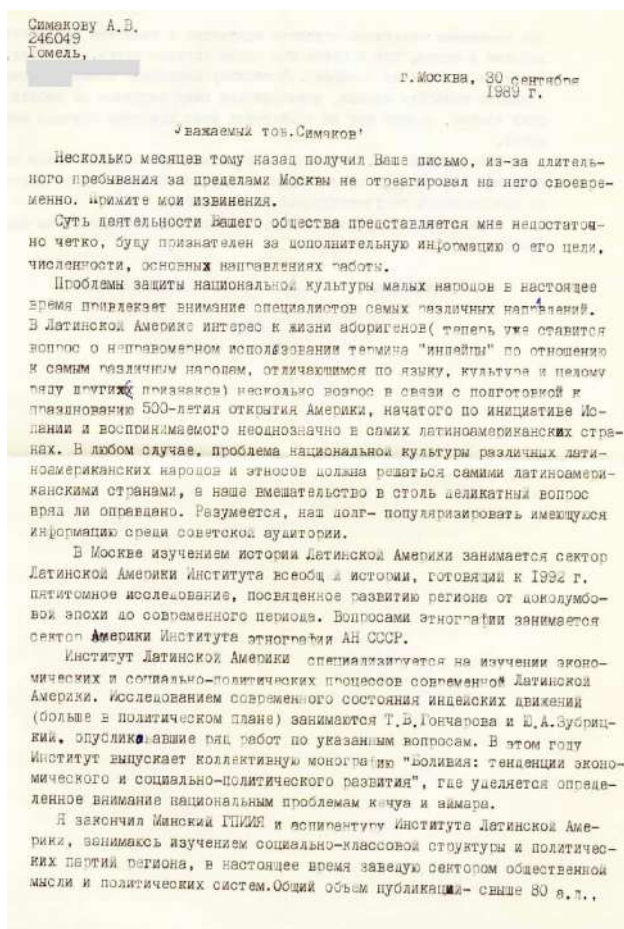
Будзем ічыра Вам удзячныя за адказ. У далейшым пазіцыі супрацоўніцтва можна дэталізаваць і арганізаваць яго ў зручных для Вас формах”.

З таго часу вопыт, дасягненні і аўтарытэт Збігнева Іваноўскага памножыліся. У апошнія гады працягваюць актыўна ўдзельнічаць у стварэнні карціны лацінаамерыканскага свету для рускамоўнага чытача і гледача.

У беларускай Вікіпедыі артыкул пра яго існуе з 17.06.2021 г.: https://be.wikipedia.org/wiki/Збігнеў_Уладзіслававіч_Іваноўскі.

Там адзначаныя і месцы, куды ездзіў Іваноўскі, дзе выступаў: выкладаў, у прыватнасці, у “Гаванскім універсітэце і акадэміі навук Кубы, Фларыдскім міжнародным універсітэце і Універсітэце Каліфорніі ў Сан-Дыега (ЗША), чытаў лекцыі ў розных вышэйшых навучальных установах ЗША, Еўропы і Лацінскай Амерыкі, удзельнічаў у шматлікіх міжнародных кангрэсах у розных краінах свету”.

Яго публікацыі з’явіліся ў ЗША, Германіі, Польшчы, Украіне, Бразіліі, Балівіі, Мексіцы, Калумбіі і іншых краінах.

**Letter from Latinoamericanist Zbigniew Iwanowski
(Moscow) 1989-09-30 p. 1 of 2**

они посвящены различным аспектам идеологии и политики как Латинской Америки в целом, так и отдельных стран (прежде всего, Колумбии, Бразилии и частично Боливии). Поскольку Sayaola происхождение и владею польским языком, эпистолически пишу рецензии на работы польских коллег, однако это не определяет моих основных научных интересов.

Информацией о М.Талличе не располагаю, его фамилия вовсе не означает славянского происхождения. Данные об этом авторе могло бы предоставить соответствующее издательство.

Если у Вас будут ко мне другие вопросы, поставьте на них ответить.

С уважением,

З. В. Ивановский

**Письмо от латиноамериканиста Збигнева
Ивановского (Москва) 1989-09-30 p. 2 of 2**

пшы, Украіне, Бразіліі, Балівіі, Мексіцы, Калумбіі і іншых краінах.

У 1966 г. ён скончыў з залатым медалём Валожынскую школу-інтэрнат, затым факультэт іспанскай мовы Менскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута замежных моў, працаваў выкладчыкам у ім з 1971 па 1974 г., калі пераехаў у Маскву.

Літ:

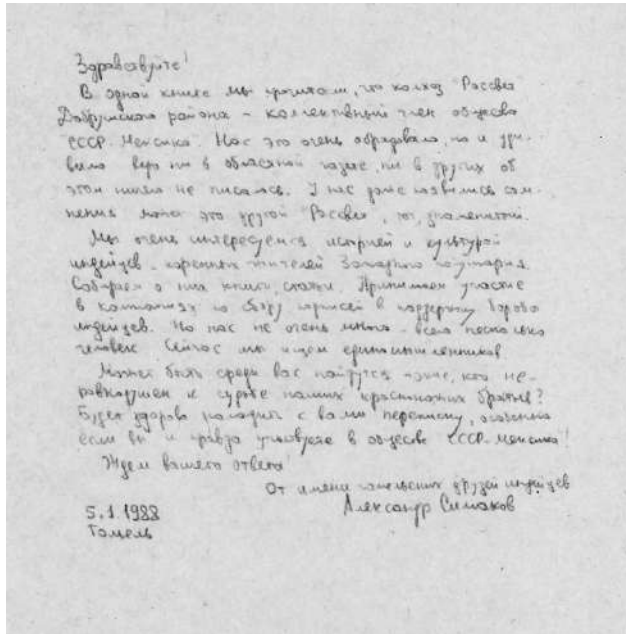
1971 Содзі Д. Великие культуры Месоамерики /

пер. с исп. З. В. Ивановского. М., 1985.

12682 Ивановский З. В. Латинская Америка в конце десятилетия: социальные проблемы, политические сдвиги и новые вызовы // Свободная мысль. 2020. № 2. С. 71-84.

КЛИМОВИЧ Уладзімір (Uladzimir Klimovich) - з Ігнаткаўцаў, вёскі ў Лідскім раёне.

Letter to Collective Farm "Rassvet" (Dawn, Dobrush raion, Gomel voblasts), a collective member of the USSR-Mexico Friendship Society 1988-01-05. Козхос "Рассвет" Добрушского р-на, Общество дружбы "СССР- Мексика"

Маці ўступіла ў шлюб з мексіканцам, і Уладзімір пераехаў да яе. Вядомы яго занятак у Гуанахуата - аўтабізнес. Калі меркаваць па адным з выказванняў, якое змешчанае ў яго матэрыяле "Шаптанне з Мексікай", з якога пачынаем цытаваць ніжэй, - і калі трактаваць яго зусім прасталінейна - матывам прыезду хлопца ў Мексіку была цікавасць да індзейцаў і захапленне прыродай, ландшафтамі Амерыкі, якую ён бачыў у фільмах.

Выкарыстоўваем версію з "ЛіМа". Абразкам мы далі свае загаловкі.

ДУМКИ ПРА ЧЫНГАЧУКА

"Не верыцца, што я тут, на Другім Баку Зямлі, у краіне, пра якую марыў (проста дзіўна!) з дзяцінства, калі жыву ў сваіх Ігнаткаўцах і падлеткам пасвіў каровы на поплаве за вёскай. Я набіраў з сабой торбу кніг і забываўся пра ўсё на свеце, глытаючы пажайцельны старонкі. Навейшыя і не такія зачытанья кнігі

22 II 1995

Dear Friends:

Sorry for not writing in Spanish, Your Comel "kindred spirits" are in touch with their New York colleagues, Unfortunately, they have not more correspondents in the Americas, BAI is looking for new contacts in Mexico and throughout Latin America as well, Could we interest you in exchanging materials, views, etc., about current developments in Mexico and Belarus? "On-governmental" ideas of the Mexican Indians are certainly strengthening in connection with the Southern, trade, etc., issues, That is important and interesting. We of course will easy read any Spanish texts, How about Russian? Sincerely,

Ales Simakou
Belarusian - American Indian Society
P.O. Box 114
Comel 246049
Belarus

Letter to Amor y Rabia 1995-11-22 RE Mexico contacts

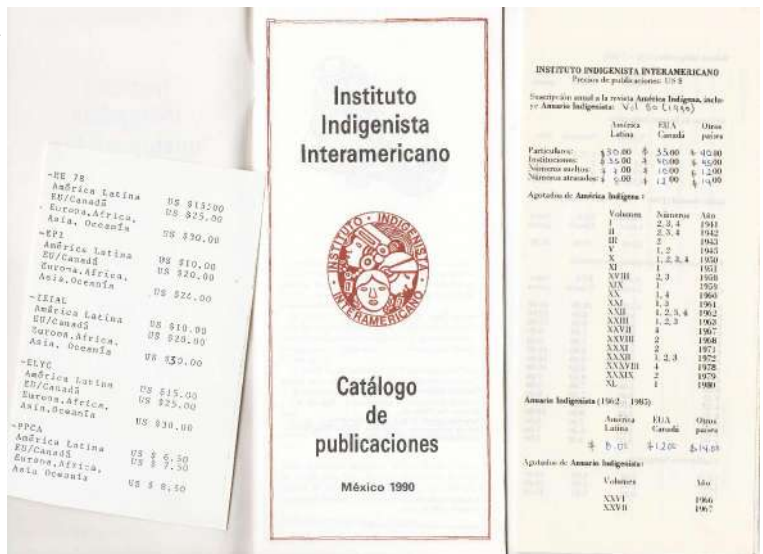
былі ў цэнтральнай бібліятэцы, у большай вёсцы, а ў нашу аддаваліся горшыя. Але і ў іх з лішкам хапіла патрэбных фарбаў для маіх ружовых мрояў.

І чым мяне гэтак вабіла Мексіка? Магчыма, таямнічымі індзейцамі, якіх падарыў мне добры дзядзька Фенімор, магчыма, незвычайнымі краявідамі ў фільмах пра Чынгачука".

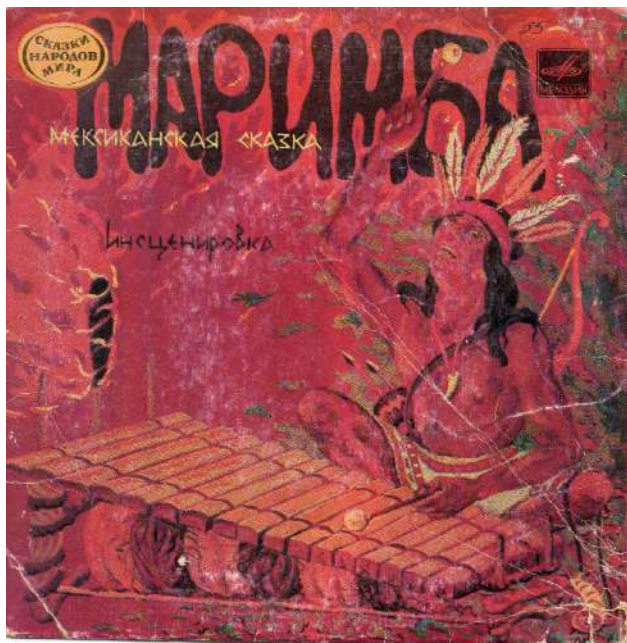
МУЗЕЙ МУМІЙ

"Гуанахуата ў шэрагу сваіх цікавых музеяў мае адзін, настолькі незвычайны і унікальны [ўнікальны], што, па праўдзе кажучы, некалькі разоў адмаўляўся яго наведваць, пакуль не сабраўся з духам - гэта музей мумій. Ён такі адзіны ва ўсім свеце. У Японіі, напрыклад, муміі бальзаміруюць спецыяльнымі хімічнымі растворамі, каб яны змаглі зберагчыся. Тут жа, у Мексіцы, іх проста выкопваюць з магі і кладуць пад шкло.

Уся справа ў тым, што ў Мексіцы ёсць землі, вельмі багатыя спецыяльным спалучэннем мінералаў, і гэтая акалічнасць, плюс высокая знешняя тэмпература,

Instituto Indigenista Interamericano. Catalogo de publicaciones. Mexico, 1990

Gramophone record. Marimba. Mexican fairy tale.
USSR, 1984

Грампластінка. Марымба. Мексіканская казка
Бланкі Лідзіі Треха. "Мелодія", 1984. Дар А. Снітко

даюць незвычайны эфект прыроднага муміфіцыравання
нябожчыкаў. Звычайна, для гэтага хапае шасці гадоў.

Дзіўна, але мексіканцы радуюцца магчымасці
прыйсці ў музей і пабачыць свайго родзіча ў якасці
[якасці] муміі. Яны лічаць, што чалавечыя правы тут
не парушаны, дарма, што вучоныя ўскрылі магілу і цела
блізкага чалавека зноў дасталі з-пад зямлі на белы свет".

МУМІЯ ПЕРАД РЭСТАРАНАМ

"Сябры, Барбарын і Рыкарда, абаранілі дыпло-
мы: пераканалі высокіх асоб універсітэта, што іх
камп'ютэрная [камп'ютарная] праграма патрэбна для
краіны. Адзначыць свята паехалі за горад, у рэстаран,
які пабудаваны на месцы даўняй шахты. Вядома, гас-
падар прапанаваў наведаць сямейную рэліквію (рэста-
ранам валодае ў адзінаццатым калене нашчадак таго,
першага шахцёра, які калісьці здабываў тут серабро).
Перад уваходам на патрэсканых скальных сценах я
ўбачыў гравюры, якія расказвалі пра цяжкую працу
таго часу, і на невялікім пастаменце... мумію чалавека.
Яна ляжала ў труне, зруба збітай з паедзеных шашалем
дошак, пад пластыкавым шклом. І ўсё гэта было так
нехайна зроблена - ці труна рассохлася ад часу, ці шкло
выразалі не па памерах, - што мне здалося, быццам
зараз мумія варухнецца, страсяючы даўні тлен, выцісне
пластыкавую накрывку, сядзе ў сваім апошнім прыста-
нішчы і, ад прыкрасці, напросіць у афіцыянта тэкілы.

- Гэта Хасэ, з восьмага калена... - абарваў маё
здранцвенне пявучы голас гаспадара рэстарана. - Мой
прадзед. У тысяча дзевяцьсот... годзе яго заваліла ў
шахце. Адкапалі трыццаць год таму назад.

Спусціўшыся па строма высечаных у горнай
пародзе вузкіх прыступках у самы ніз шахты, я ўбачыў
збоку падсвечаную нішу з магілкай і не ўцярпеў запы-
тацца:

- А тут - з якога калена?

- Тут Рамірас [Рамірэс], наш святы.

І я ўспомніў, што рэстаран, сапраўды, называ-
ецца "У святога Раміраса".

КАРМІЦЬ ЖЫВЁЛ НА ЛІДЧЫНЕ І У МEXСЦЫ

"Калі апускаешся з аквалангам у Ціхі акіян, цябе
адразу акружае мноства цікавых рыб. Яны падплыва-
юць вельмі блізка, не знайшоўшы, чым пажывіцца, зніка-
юць. Застаюцца толькі заўсёдня мае падводныя спа-
дарожнікі - рыбы-клоуны [клоўны]. Стракатым кася-
ком яны суправаджаюць мяне ў глыбіні акіяна, тыцаюцца
тупымі насамі ў шкло вадалазнай маскі, іх так шмат,
што мне здаецца, не яны плывуць за мной, а я за імі.

Дзесьці на глыбіні дванаццаці метраў я частую
рознакаляровую чараду крышаным бананам. Рыбы
выхопліваюць пачастунак. Выпадае добрая магчымасць
разглядзець чырвоныя, сінія і жоўтыя палосы на іх
пляскатых спінах, залацістыя плаўнікі, падобныя на
празрыстыя крылы...

І раптам я ўспамінаю, што калісьці ў дзяцінстве,
седзячы на падворку, карміў з рук куранят, і яны гэтак
жа прагна выхоплівалі ў мяне размочаны хлеб.

Гэтае параўнанне падаецца мне неверагодным:
ігнаткаўцы [Ігнаткаўцы?] на Лідчыне і мексіканскае
ўзбярэжжа. Я выпускаю з рук рэшту банана і мякка
штурхаю ластамі дно акіяна".

НА БЕРАЗЕ АКІЯНА - ДУМКІ ПРА СУСВЕТ

"Калі выходжу да Ціхага акіяна з атэля адзін - гавару з гэтай неўтаймоўнай энергіяй, звяртаючыся да Яе толькі на Вы.

Я ведаю, я дакладна ведаю: акіяны ўплываюць на лёс планеты. І тым больш, на лёсы людзей.

Я стаю на ўзбярэжжы самага вялікага - твару твар - і гляджу ў яго глыбокія, бязмежныя вочы.

Я распасціраю рукі, і льняная кашуля на мне трапеча і б'ецца, быццам штандар, узняты дробнай істотай сусвету перад нязведанай магутнасцю, перад бясконцай таямніцай".

Гэта самы апошні абразок у публікацыі "ЛіМа", у канцы якой пазначаны месца і год: Гуанахуата, Мексіка, 2000.

Літ.:

6033 Клімовіч У. Шантанне з Мексікай // Літатура і мастацтва. 2001. 29 чэрв. С. 5, 14-15.

8642 Клімовіч У. Шантаньне з Мексікай // Дзеяслоў. 2003. № 4. С. 206-216. ("Мексіка, Гуанахуата, 2002".)

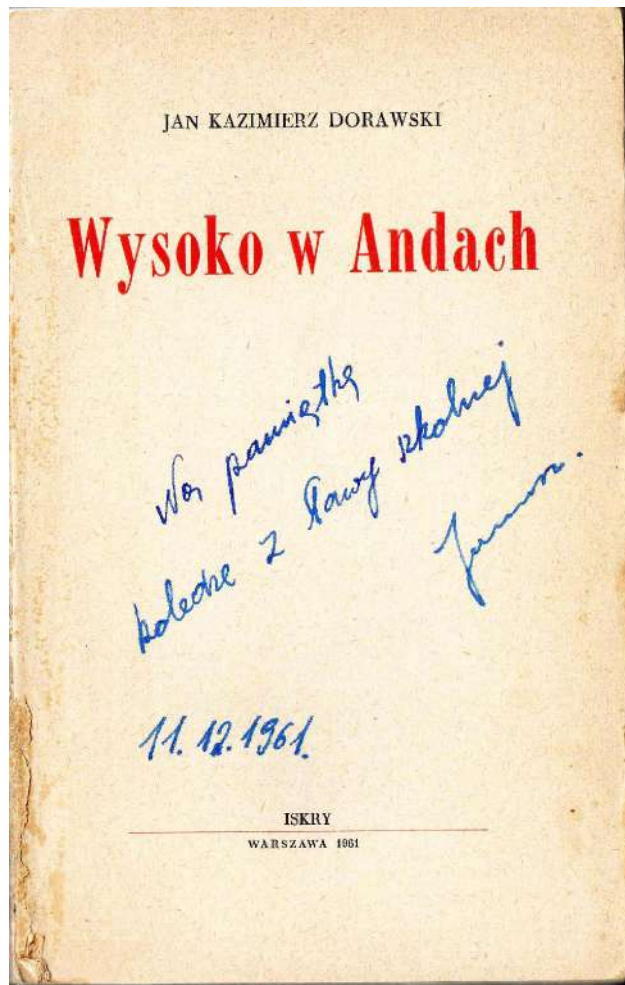
8551 Клімовіч У. "Мэксыка - як міксэр, дзе ўсё перамяшалася" // Скобла М. Вольная студыя: Кніга гутарак. [Б.м.], 2009. С. 118-122.

12264 Клімовіч У. Капэла весялоці // Клімовіч У. Той, хто будзе горад: апавяданні, трагедыя-прыпеваць. Мн., 1997. С. 11-30. (Першая кніга прэзаіка.)

12267 Клімовіч У. Лаліта і кактус. Мн., 1997.

6470 Мумія // Беларуская Савецкая Энцыклапедыя. Т. 7. Мн., 1973. С. 314.

6964 Месьць муміі // Во славу Родины. 2002. 20 сент.

Title-page of Dorawski 1961: *Wysoko w Andach*

НАРКЕВІЧ-ЁДКА Канстанцін (Konstanty Narkiewicz-Jodko) - беларусістам цяжка не ведаць гэтае прозвішча, у сувязі з беларускім бацькам электрографіі і электратэрапіі Якубам. Канстанты - геофізік, падарожнік, альпініст і палярнік. Нарадзіўся ў Пінчаве Свентакшыскага ваяводства, а памёр у Псарах, вёсцы каля Острава Велькапольскага. У 1930-я гг. працаваў у Фізічным інстытуце ў Варшаве. Вывучаў касмічныя выпраменьванні, лятаў на паветраных шарах аж да граніц стратасферы.

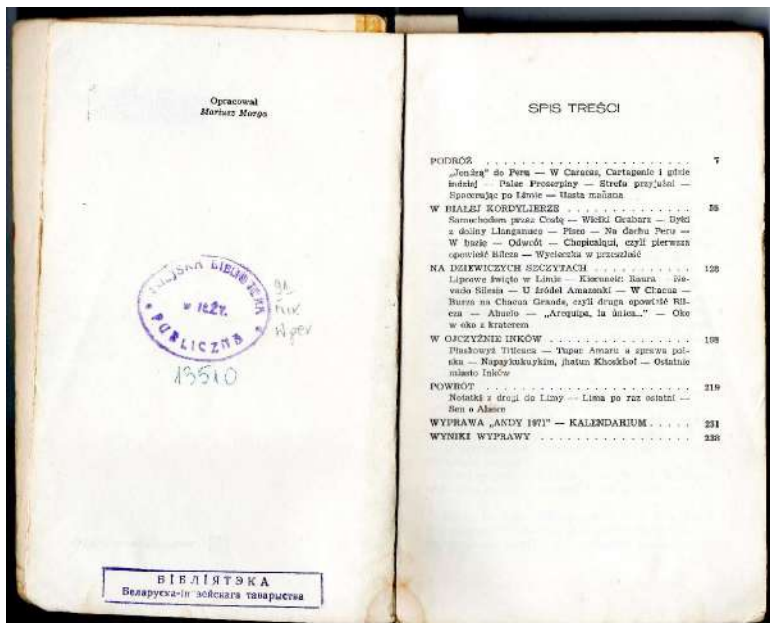
У 1933-1934 гг. кіраваў першай польскай экспедыцыяй у Анды. Найважнейшымі былі ўзыходжанні на Mercedario і Cerro de la Ramada (Cordillera de la Ramada, Аргенціна), новы маршрут на Аканкагуа (Aconcagua) - найвышэйшы пік Амерыкі.

Удзельнікамі экспедыцыі былі шасцёра, сярод якіх ніводнага ўраджэнца Беларусі (ураджэнцам Украіны быў В. Астроўскі), пра беларускія карані яўна сведчыць толькі прозвішча Наркевіча-Ёдкі. У яго камандзе: Стэфан Асецкі (Stefan Osiecki) - апэратар кіназдымак, Віктар Астроўскі (Wiktor Ostrowski, родам Екацерынаслава (Днепр)) - інжынер, Ян Казімеж Дараўскі (dr Jan Kazimierz Dorawski) - урач, Стэфан Дашынскі (Stefan Daszynski) - інжынер-геолаг, Адам Карпінскі (Adam Karpinski) - метэаролаг.

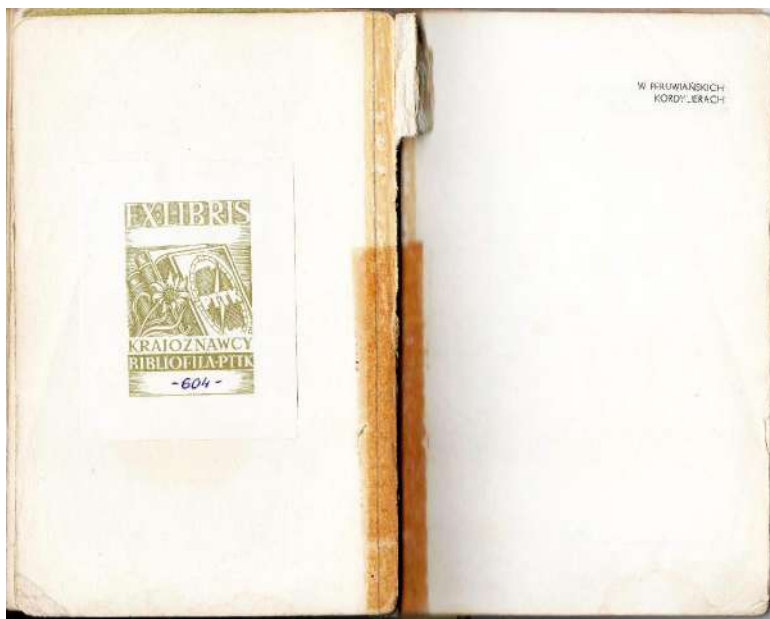
Яны называлі свайго калегу і начальніка Канстанціна Кокам (Кок) - пад гэтай зручнай сваёй кароткасцю мянушкай (не блытаць з Кока) ён згадваецца ў многіх месцах кнігі Дараўскага "Высока ў Андах", якая выйшла ў Варшаве ў 1961 г. Кнігу Дараўскага 2.07.2013 г. нам пашчасціла набыць (у Польшчы мы купілі некалькі дзясяткаў кніг, затое ўзялі на буккросінгу сотні), у камплекце з іншай блізкай па тэматыцы кнігай, дзе згадваецца Наркевіч-Ёдка (Г. Фурманік, "У перуанскіх Кардыльерах", Катавіцы, 1975, прывечаная польскім альпінісцкім дасягненням, што мелі месца ўжо ў часы ПНР; у абодвух кнігах прыклеены экслібрыс з малюнкам, словамі "кразнаўцы бібліяфіла" і абрэвіятурай РТТК - гэта Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Польскае турыстычна-краязнаўчае таварыства, нумары ад рукі на наклейцы-экслібрысе адпаведна 47 і 604).

Запіс за першы дзень новага 1934 г.:

"Раніцай заўважаем, як з перавалу набліжаецца вершнік. Неўзабаве высвятляецца, што гэта праваднік Стэфана Ас., пасланы ім у разведку. Нашы пагонічыкі мулаў [mulnicy] атачаюць яго кругам і размаўляюць паміж сабой. Мы яшчэ нічога ў гэтым не разумеем, але

Furmanik 1975: W peruwiańskich Kordyliarach (contents and library stamp of Miejska Biblioteka Publiczna w Ilzy, Radom powiat)

Furmanik 1975. Exlibris "krajoznawcy bibliofila" PTTK (Polish Tourist and Sightseeing Society)

неўзабаве нам тлумачаць, што тыя, што гналіся за намі, заставаліся на ноч крыху вышэй - яны ўвечары нават стралялі з рэвальвераў, каб паведаміць пра сваю прысутнасць. У гэтых вялізных гарах сігнал быў занадта слабы - мы нічога не чулі.

Разведчык вяртаецца да свайго сеньёра, а праз дзве гадзіны да нас далучаецца Асецкі. Сустрэкаем яго ружэйным салютам і сапраўднай радасцю, бо ўвесь час хваляваліся, як і калі ён нас дагоніць. Стэфан

выдатна справіўся. Са сваім гідам [przewodnikami], маладым індзейцам, ён ніяк не мог пагаварыць [Nie mogł sie w ogole porozumiec], але яны беглі, як шалёныя.

- За паўтара дня мы былі ў сядле сямнаццаць гадзін і прайшлі тры дні маршу па вашым следзе! - хваліцца ён.

Накарміўшы і напайўшы Стэфана, наш караван, дапоўнены трыма муламі і двума чалавекамі, адпраўляецца ў дарогу ў дзевяць трыццаць. Мы адразу пакідаем Рыа-Ф'ера [Rio Fierra] ніжэй і падываемся на схіл, які абмяжоўвае даліну з поўдня. Праз некалькі, на ішчасце, вузкіх рэбраў да поўдня выбіраемся на Партэсуэла-дэ-лос-Релінчас [Portezuelo de los Relinchos] - перавал вышыняй 3160 метраў.

На гэты раз мы пагналі нашых мулаў у галоп, бо ведалі, што зноў убачым Мерседарыя [Mercedario] з перавала. Сапраўды, ён паўстаў перад вачыма ва ўсёй сваёй красе. Выгляд быў амаль такі ж, як і ўчора, але на 20 кіламетраў бліжэй. Нас зноў ахоплівае хваляванне. Фатаграфуем, разглядаем у бінокль, малюем "нашу" гару [fotografujemy, lornetujemy, rysujemy "nasza" gore]. Мы нават спрабуем распрацаваць маршрут уезду на вяршыню піраміды, дэталі якой дэманструем у васьмікратны бінокль. Ясна відаць, што вялізныя скальныя выступы, якія дамінуюць на тэрасе вяршыні з поўначы, можна абысці злева. Вялікае невядомае пачынае набываць нейкія канкрэтныя абрысы".

Запіс 2.01.1934 г.:

"Нашы тры пагончыкі мулаў - напэўна, метысы. Гэта бачна па іх тварох з высунутымі скуламі і смуглай скурай. Толькі Мануэла, мабыць, чыстакроўны крэол - у яго цалкам еўрапейскія рысы твару і значна бялейшая скура. Усе яны простыя сяляне, але іх паводзіны паказваюць прыроджаную адметнасць і сапраўдную культуру. Мы ніколі не чулі, каб яны спрачаліся паміж сабой або ўжывалі рэзкія або лаянкавыя словы. Яны ставяцца да нас з сапраўднай пашанай - называюць нас сеньёрамі. Яны вельмі ахвотныя і дапамагаюць, але без намёку на лакейства. Адзінае, што часам з'яўляецца на вуснах Іенасія, - гэта ненакрэсленая ўсмешка, калі мы не можам зразумець, што ён нам тлумачыць, або калі мы патрабуем чагосьці, што здаецца яму дзіўным.

Мы дамаўляем, што Леонсія, Мануэла і гід Асецкага заўтра адправяцца ў Тамберыяс [Tamberias]. Браты Флорэс застаюцца з намі".

Літ.:

12717 Narkiewicz-Jodko K. W walce o szczyty

*Andow. Warszawa, 1935. (Nakl. Gl. Ksiegarni Wojskowej.)
6467 Метысы // Беларуская Савецкая Энцыклапедыя. Т. 7. Мн., 1973. С. 160.*

1036 В стране инков / на сн.: праздничный наряд индейца // Советская Белоруссия. 1990. 20 марта. (Основное население Перу индейцы (кечуа, аймара), есть креолы, метисы, негры, китайцы, итальянцы и др.)

РАВЕНКА Валерый (Valeryi Ravenka, Valery Revenka, Revenko) - генерал-маёр, уряджэнец Краснаярска.

"СБ. Беларусь сегодня" паведамiла 22.04.2024 г., са спасылкай на iнфармацыю Мiнiстэрства абароны, што ў Менску акрэдытавалi трох перуанскiх ваенных дыпламатаў. Тэкст на сайце "Звязды" гучаў:

"Акрэдытацыя адбылася ў рамках сустрэчы начальнiка Дэпартаменту мiжнароднага ваеннага супрацоўнiцтва - памочнiка мiнiстра абароны па пытаннях мiжнароднага ваеннага супрацоўнiцтва генерал-маёра Валерыя Равенкi з ваеннымi дыпламатамi Рэспублiкi Перу на чале з аташэ па пытаннях абароны i ваенным аташэ пры пасольстве Перу ў Расii i Беларусi (па сумяшчальнiцтве) брыгадным генералам Дантэ Вiльфрэда Гальгасам Рэнхiфа".

Адносiны Рэспублiкi Беларусь з Перу ў ваеннай сферы былi тэмай многiх публiкацый яшчэ ў канцы стагоддзя, цяпер дзве краiны i армii, вiдаць, вырашылi iх зноў актывiзаваць.

На адным за здымкаў, дзе перуанцы ў профiль, асаблiва добра вiдаць, што сярод iх людзi з заўважнымi iндзейскiмi рысамi, а не тыя, каго мы часта бачым у якасцi iндзейцаў.

Лiт.:

6158 Перу // Беларуская энцыклапедыя: у 18 т. Т. 12. Мн., 1996. С. 301-304.

6159 Перуанцы // Беларуская энцыклапедыя: у 18 т. Т. 12. Мн., 1996. С. 304.

2263 Сiмакоў А. Ёсць у беларусаў радня -... iндзейцы / гутарыў капiтан А. Карлюкевiч // Во славу Родiны. 1993. 16 сак.

3208 Гордова И. Дипломанты ЮНЕСКО // Во славу Родiны. 1994. 5 янв.

2515 Чернобров В. Миражи // Во славу Родiны. 1993. 22 окт.

2530 Токарев М. "Веселый Роджер" на... подводных лодках // Во славу Родiны. 1993. 4 нояб.

5444 Коновод С. Потомки Монтезумы против немецкой разведки // Во славу Родiны. 1998. 21 нояб.

5441 "Апач" против "Черной акулы" // Во славу Родiны. 1998. 20 окт.

Алесь Сiмакоў,

даследчык беларуска-iндзейскiх сувязей.

Ales Simakou (e-mail: baicri@tut.by),

researcher of Belarusian-Indian (American Indian, Native American, Amerindian, First Nations) connections.

Major General Valery Revenka and Peruvian officials

Валерый Равенка з прадстаўнiкамi Перу

The last envelope from Ales Karliukevich, newspaper Vo slavu Rodiny posmark Minsk 1994-03-11 (letter of 1994-03-09). Presently editor-in-chief of the newspaper Zviazda

Индзейцы, Indianie, Indians, indigenous peoples, indigenas, indios de America у Belarus; Алесь Сiмаков. Беларусы сустрачаюцца с iндзейцамi. [Вып. 95].

“Сябровкак” старасць дома не застаўне

Лідскі аўтаклуб наведаў в. Левашы і в. Крыніцы з творчым калектывам “Сяброўкі” і канцэртнай праграмай для жыхароў аддаленых вёсак “Нам гады без бяды - з песняй молады заўжды”.

А праз тыдзень аўтаклуб з “Сяброўкамі” пабываў на хуторы Янцэвічы (Лідскі раён) з той жа канцэртнай праграмай.

ТК “Культура Лідчыны”.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Адрас рэдакцыі:

231282, г. Ліда, вул. Лётная, 7а.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: sudnik@list.ru, sejlawicz@gmail.com

Газета падпісана да друку 1.05.2024 г.

Фармат А-4.

Аб’ём 2,75 друкаванага аркуша.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета размяшчаецца на сайтах: <http://nslowa.by/>; <http://pawet.net/>; <http://belkiosk.by/>

Дазваляецца самастойная раздрукоўка на паперу.